

گفتارهای پژوهشی در زمینه ادبیات فارسی

نویسنده: دکتر امیرحسین عابدی

گردآوری: دکتر سیدحسین عباس

بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار، ۱۳۷۷

انگلیسی اسامی ای مانند ابن سینا، قرآن، باقری و... را به شکلی متناسب با دستگاه‌آوایی زبان مادری خود تلفظ می‌کند، ما نیز می‌توانیم اسامی اروپایی را به آن گونه‌ای که با خصوصیات عام زبان فارسی هم‌نواپی بیشتری داشته باشد، تلفظ کنیم. البته این نکته نمی‌تواند جواز بی‌اعتنایی کامل به تلفظ اصلی این اسامی باشد. اولین واژه اروپایی که در این کتاب جلب توجه می‌کند، خود کلمه «رمانتیسیسم» است که می‌توانست به صورت «رمانتیسیم» ضبط شود که تلفظ فرانسوی این اصطلاح است و از مدت‌ها پیش در فارسی رایج بوده است. جنبش «خیزش و توفان» (ص ۵۳) از دهها سال قبل در آثاری همچون نقد ادبی استاد زرین کوب و کتابهای دیگر بصورت «طوفان و طغیان» رواج داشته است. تلفظ «سودنبرگ» (ص ۶۹) پیش از این اغلب بصورت «سوندنبرگ» در فارسی ضبط شده است. شکل صحیح «سنانکور» (ص ۲۳) «سناکور» است که قبلاً در آثار فارسی آمده است. «فوسچولو» (ص ۹۶) باید بصورت «فوسکولو» ضبط می‌شد. «ایسکلس» (ص ۹۱) همان «ایسخولوس» یا «ایسخولوس» است که اکنون در زبان فارسی کتاب مستقلی هم در باب او وجود دارد. «یونگ» (ص ۴۷) که اسمی انگلیسی است (با یونگ آلمانی اشتباه نشود) باید به صورت «یانگ» ضبط شود. این اسم قبلاً هم در فارسی به همین صورت اخیر رایج بوده است. عنوان کتاب اشعار ویلیام بلیک به جای «سرودهای سادگی» (ص ۸۹) ظاهراً بصورت «سرودها» یا «آوازهای معصومیت» رساتر و دقیق‌تر است. عنوان کتاب توماس مور همانطور که مترجم در داخل پرانتز ولی با تردید و علامت سوال حدس زده است همان «لالا رخ» است که اسم یک شاهدخت ایرانی است که قهرمان این داستان است و نه «لاله روخ» (ص ۹۳)

۴- مترجمان آثار تحقیقی معمولاً پاورقی‌هایی بر متن ترجمه شده می‌افزایند که غالباً یا معادل خارجی برخی لغات و اصطلاحات ترجمه شده است و یا توضیحی در باب برخی از اسامی و یا اصطلاحات.

کتاب حاضر نیز از هر دو نوع این پاورقی‌ها به شکل افراطی و غیرلازم برخوردار است. با توجه به این که دو واژه‌نامه فارسی به انگلیسی و انگلیسی به فارسی در پایان کتاب آمده است اصولاً ذکر معادل اصلی برخی لغات و اصطلاحات در پای صفحه‌ها امری زائد و غیرلازم است. معرفی برخی اعلام خاص و چهره‌ها یا کتابهای کمتر شناخته شده، در مواردی که به فهم متن کمک کند تا حدی مفید و سودمند است ولی معرفی اسم‌هایی همچون شکسپیر (ص ۱۳) و ارسطو (ص ۷۷) برای خواننده چنین کتابهایی اصلاً لازم نیست.

با این همه، کتاب حاضر که نگاه دقیقی است به یکی از جوانب پدیده مهم رمانتیسیم اروپایی، برای خوانندگان ایرانی مغتنم است و از جهت دیگر چون ناشری شهرستانی به نشر آن اقدام کرده است، می‌تواند نویدبخش فعالیتهای پربارتر و جدی‌تر فرهنگی در گوشه و کنار کشور باشد. البته شهرستانی بودن از مسئولیت ناشر در مقابل غلط‌های چاپی کتاب که عمدتاً متوجه ناشر است، نمی‌کاهد.

۳- یکی دو اصطلاح نیز می‌توانست ترجمه دقیق‌تری داشته باشد: در ترجمه domination به جای «حاکم»،

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

رمانتیسیسم

شکی نیست که زبان فارسی یکی از شیرین‌ترین زبان‌های دنیاست و ادبیات کلاسیک فارسی دارای تاریخ پرافتخار می‌باشد. هیچ زبانی دیگر این امتیاز را ندارد که مثل زبان فارسی شعرا و نویسندگان برشمار را به وجود آورده باشد. به علاوه زبان فارسی یکی از محکم‌ترین رشته‌هایی است که هند و ایران را توأم ساخته و اقوام و ملل هر دو کشور را یگانگی و هماهنگی و اتفاق بخشیده است. پژوهش در زمینه زبان و ادبیات فارسی در هندوستان سابقه‌ای دراز دارد. از روزگاری که صنعت چاپ به آن سرزمین وارد شد (حدود دو بیست سال پیش) هم چاپ متون کتابها و رساله‌های فارسی آغاز شد و هم‌آنکه قلمفرسایی در مباحث و مطالب ایران‌شناسی به زبانهای انگلیسی وارد و همچنین به زبان فارسی در نشریه‌ها و مجله‌ها در شهرهایی مانند کلکته، حیدرآباد، بمبئی، دهلی، عکیکره، کانپور و رامپور و دهها شهر دیگر آرام آرام رواج یافت و دانشمندی‌ها مانند شبلی نعمانی و هادی حسن و محمد اسحق و دینشاه ایرانی گامهای استواری در آن راه برداشتند. یکی از دانشمندی‌ها که خدمات فراوانی به گسترش و نشر زبان و ادبیات فارسی در هند کرده است دکتر امیرحسین عابدی است که کتابها و مقاله‌های متعددی در زمینه زبان و ادبیات فارسی نوشته است که اکثرشان در مجله‌های ایران، پاکستان و افغانستان و هندوستان چاپ شده است. به تازگی دکتر سیدحسین عباس نزدیک به چهل مقاله از ایشان را گردآوری کرده که به همت بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار منتشر شده است. این اثر که گفتارهای پژوهشی در زمینه ادبیات فارسی نام دارد در سه بخش به شرح زیر سامان یافته است: بخش اول: شعر فارسی در نسخه‌های خطی. بخش دوم: پارسی‌سرایان در هند. بخش سوم: ادبیات هندویی در زبان فارسی.

این اثر یکی از منابع دقیق برای شناخت بیشتر زبان و ادبیات فارسی در شبه‌قاره است که دانش‌آموختگان زبان فارسی از آن بی‌نیاز نیستند و امید است که مقاله‌های دیگر استادان زبان و ادب فارسی در هند گردآوری و منتشر شود. □

در یک نگاه

کتاب ماه ادبیات و فلسفه / اسفند ۱۳۷۷